

The Role of the Overseas Chinese Communities in Northern Thailand as Soft Power under China's Belt and Road Initiative

Panupong Jannarongsorn

Sirindhorn Chinese Language and Culture Centre, Mae Fah Luang University,
Chiang Rai, Thailand E-mail: panupong.sclc@mfu.ac.th

Suppakorn Khonkhlong¹

School of Sinology, Mae Fah Luang University, Chiang Rai, Thailand
E-mail: suppakorn.kho@mfu.ac.th

(received 21 April, 2022) (revised 20 August, 2022) (accepted 6 December, 2022)

Abstract

Overseas Chinese recently become the most widespread ethnic group in the world, especially in Southeast Asia since 2013, China has proposed a policy called “Belt and Road Initiative” which was adopted by the Chinese government. Therefore, the roles and importance of overseas Chinese people have been raised increasingly. Due to the policy implementation, the Belt and Road Initiative requires people-to-people connectivity and good public relations between people in the area. Therefore, overseas Chinese people may become one of the most essential core groups that connect and create relationships among people. In the northern part of Thailand, there are plenty of overseas Chinese people who have settled in this area. In other words, the immigration of the overseas Chinese is the starting point of China's soft power separation in Thailand through the way of life, culture, tradition, education, economy, etc. to enlighten people around the area and assist them to understand the culture. Hence, it can be said that overseas Chinese in the northern part of Thailand may be a center of decentralization specifically focusing on soft power and they may also be involved with the main important pillar point of the policy called the Belt and Road Initiative.

Keyword: Belt and Road Initiative; Soft Power; Overseas Chinese Community

¹ Corresponding author

บทบาทของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนของไทยในการขยายอิทธิพล รูปแบบอำนาจอ่อนของจีนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ภาณุพงศ์ จันทรณรงค์ศรี

ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ประเทศไทย

อีเมล panupong.sclc@mfu.ac.th

ศุภกร คนคล่อง

สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ประเทศไทย

อีเมล suppakorn.kho@mfu.ac.th

วันรับบทความ 21 เมษายน 2565 วันแก้ไขบทความ 20 สิงหาคม 2565 วันรับตีพิมพ์บทความ 6 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

ชาวจีนโพ้นทะเลถือเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นที่มีการกระจายตัวอยู่ตามทั่วโลกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 ที่ประเทศจีนได้มีการเสนอข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางสู่ประชาคมโลก ส่งผลให้บทบาทและความสำคัญของชาวจีนโพ้นทะเลจึงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินข้อริเริ่มฯ จำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลกลายเป็นอีกหนึ่งสื่อกลางสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ซึ่งในบริเวณภาคเหนือตอนบนของไทยเป็นพื้นที่ที่มีชาวจีนโพ้นทะเลพำนักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และการอพยพเข้ามาของชาวจีนโพ้นทะเลนั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจอ่อนของจีนในไทย โดยผ่านทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้คนในพื้นที่มีความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมจีนมากยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือตอนบนอาจเป็นสื่อกลางในการกระจายอำนาจอ่อนของจีน ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจหลักสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

คำสำคัญ ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง อำนาจอ่อน ชุมชนชาวจีนโพ้นทะเล

1. บทนำ

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 ประเทศจีนได้ทำการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและเปิดประเทศ ต่อมาในปี ค.ศ. 1997 รัฐบาลจีนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์มีการนำเสนอนโยบาย “ดึงเข้ามา” (引进来) และ “ก้าวออกไป” (走出去) เป็นนโยบายที่ส่งเสริมให้นักลงทุนชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศจีน และส่งเสริมให้นักลงทุนชาวจีนก้าวออกไปทำธุรกิจที่ต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของจีนมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มาตลอดระยะเวลา 30 ปี และได้กลายมาเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการค้าใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก และในเวลาต่อมาปี ค.ศ. 2013 รัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง (习近平) ได้นำเสนอแนะนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (一带一路) ซึ่งเป็นการนำแนวคิดเส้นทางสายไหมโบราณทั้งเส้นทางการค้าทางบกและเส้นทางการค้าทางทะเลฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ จากที่เคยเป็นเส้นทางการค้าธรรมดา ก็ได้กลายมาเป็นเวทีของความร่วมมือระหว่างประเทศ ทำให้การเสนอข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของจีนนั้น เป็นที่จับตามองของโลกเป็นอย่างมาก โดยมีหัวใจหลักสำคัญคือ การลดการกีดกันทางการค้า การส่งเสริมความร่วมมือทางนโยบาย การเชื่อมต่อโครงสร้างพื้นฐานระหว่างประเทศ การบูรณาการทางการเงิน และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนเข้าด้วยกัน ซึ่งการดำเนินข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดซึ่งการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ยุทธศาสตร์ของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางมีความมุ่งหมายที่จะสร้างสัมพันธ์ทางมิตรภาพทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ มากกว่า 60 ประเทศทั่วโลก เพื่อที่จะให้มีประโยชน์และผลลัพธ์สูงสุดระหว่างทั้งสองฝ่าย โดยการส่งเสริมความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรมทั่วโลก และพัฒนากลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ครั้งนี้ ให้ประสบความสำเร็จสูงสุดต่อไป (Xu and Yin, 2021)

ศักยภาพของชาวจีนโพ้นทะเลในข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง เป็นหนึ่งในเนื้อหาที่สำคัญของนักวิชาการที่กำลังศึกษาภาษาจีนในต่างประเทศ นักวิชาการบางคนเชื่อว่าข้อได้เปรียบที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับบทบาทของพวกเขาในการสร้างริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง วิชาการเชื่อว่าข้อได้เปรียบนี้ เอื้อต่อการบูรณาการที่ดีขึ้นในการก่อสร้างเส้นทางดังกล่าวของจีนกับประเทศอื่น ๆ หัวข้อของชาวจีนโพ้นทะเลกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง จึงได้มีการกระตุ้นการวิจัยอย่างกว้างขวางขึ้นในแวดวงวิชาการ ปัจจุบัน งานวิจัยเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเลและข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางทางสามารถแบ่งคร่าว ๆ ได้เป็น 3 ประเภท อันดับแรกคือการวิเคราะห์ศักยภาพของชาวจีนโพ้นทะเลในบริบทของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (the Belt and Road Initiative) อันดับที่สองคือ การวิเคราะห์บทบาทของชาวจีนโพ้นทะเลในบริบทของแผนนโยบายดังกล่าว และอันดับสุดท้ายคืออิทธิพลร่วมกันระหว่างการสร้างแผนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง กับชาวจีนโพ้นทะเล รวมทั้งอิทธิพลเชิงบวกและเชิงลบ (Yan and Zhou, 2021)

กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัวเป็นอัตลักษณ์ที่ส่งต่อสืบทอดกันมา พบว่ากลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วซึ่งมีความถนัดในด้านการค้าขายมากกว่าชาติพันธุ์จีนกลุ่มอื่น ๆ กล่าวได้ว่าการค้าขาย เป็นอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นสำหรับชาวจีนกลุ่มนี้นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มชนที่มีแนวคิด คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ที่ยังยึดติดกับการปฏิบัติตามรูปแบบของความเป็นจีน เช่น การใช้ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหารการกิน เทศกาล ประเพณี ดังปรากฏให้เห็นประกอบเป็นย่านวัฒนธรรมจีน หรือไชน่าทาวน์ตามเมืองใหญ่ ๆ หรือเมืองสำคัญ ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน การรวมตัวเป็นกลุ่มชนของชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย เป็นการแสดงออกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีแนวคิด คติความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ที่สืบทอดยึดถือปฏิบัติส่งต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งในขณะเดียวกัน ก็เป็นการแสดงออกให้ ผู้คนภายนอกได้รับรู้ความมีตัวตนและบอกตำแหน่งของกลุ่มสังคมชาวจีนของตนด้วยการนำเสนอผ่านอัตลักษณ์ที่โดดเด่นออกมาให้คนภายนอกได้รู้เห็น ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้มีความคมชัดยิ่งขึ้น ด้วยการสร้างความแตกต่างความน่าสนใจ เช่น การเล่าเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา เป็นต้น (Kupthanaroj, 2015)

ชาวจีนโพ้นทะเลอาจเป็นอีกหนึ่งสะพานสำคัญที่จะสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนให้เข้าใจวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าชาวจีนโพ้นทะเลนั้นมีการกระจายตัวอยู่ทั่วโลก และสาเหตุที่ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกนั้นเกิดจากปัจจัยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการลี้ภัยหนีสงครามเนื่องจากปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมือง ความยากจนและภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น จะด้วยปัจจัยใดก็ตามการที่ชาวจีนโพ้นทะเลอพยพไปยังต่างแดนนั้นถือเป็นการนำเอาวัฒนธรรมจีนไปเผยแพร่ต่อคนในพื้นที่ของประเทศนั้น ๆ และด้วยเหตุนี้เองชาวจีนโพ้นทะเลอาจกลายเป็นสื่อกลางที่ทำให้คนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจในวัฒนธรรมจีนได้ดีมากยิ่งขึ้น ประกอบกับประเทศไทยมีชาวจีนโพ้นทะเลอพยพมาเข้ามาและกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศ และเป็นที่น่าสนใจว่าการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมทั้งด้านวิถีชีวิต คติความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิต ภาษา อาหารการกิน และเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น โดยหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานการณ์สงครามภายในของประเทศจีนระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์ (共产党) และพรรคก๊กมินตั๋ง (国民党) ยังหาข้อยุติไม่ได้จนกระทั่งปี ค.ศ. 1949 สาธารณรัฐประชาชนจีนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ถูกสถาปนาขึ้น จึงทำให้กองกำลังทหารของพรรคก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของจอมพลเจียงไคเช็ค (蒋介石) กลุ่มหนึ่งต้องถอยร่นไปยังเกาะฟอร์โมซา (美丽岛) หรือที่เป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันคือ เกาะไต้หวัน (台湾岛) ส่วนกองกำลังทหารอีกกลุ่มหนึ่งที่ประจำอยู่ที่มณฑลยูนนานจำเป็นต้องถอยกำลังทหารมายังบริเวณประเทศพม่า แต่เนื่องด้วยโดนกองกำลังทหารของพม่ากวาดล้างโดยมีการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทำให้กองกำลังทหารที่หลบหนีจากการกวาดล้างของพม่าหลังไหลเข้ามาอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของไทยและได้ตั้งรกรากถิ่นฐาน เกิดเป็นชุมชนจีนโพ้นทะเลที่กระจายตัวอยู่บริเวณพื้นที่บนดอยภาคเหนือของประเทศไทย และมีการผสมผสานของวัฒนธรรมในท้องถิ่นเข้ากับ

วัฒนธรรมจีน ซึ่งเห็นได้จากสถานที่ต่าง ๆ บนดอยบริเวณภาคเหนือของไทยจะปรากฏกลิ่นอายวัฒนธรรมของจีนอย่างเห็นได้ชัด

ฉะนั้น การที่ชาวจีนโพ้นทะเลเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยถือว่าเป็นอีกหนึ่งสื่อกลางในการกระจายอำนาจอ่อนของประเทศไทย เพื่อมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจหลักสำคัญของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางนั้น มีผลมากน้อยเพียงใดต่อชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือของไทย สามารถเป็นกำลังสำคัญของจีนแผ่นดินใหญ่ในการที่จะขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวมาสู่ประเทศไทยได้หรือไม่

2. ชาวจีนโพ้นทะเล

คำจำกัดความของชาวจีนโพ้นทะเล (Overseas Chinese) หมายถึง ชาวจีนที่ยังรักษาไว้ซึ่งสัญชาติจีนและชาวจีนที่ถือสัญชาติได้หัววัน เรียกว่า “หัวเฉียว” (华侨) ถ้าหากเป็นชาวจีนที่แปลงสัญชาติเป็นสัญชาติของประเทศที่ตนอาศัยอยู่จะเรียกว่า “หัวเหริน” (华人) และลูกหลานของชาวจีนที่เติบโตนอกเหนือจากแผ่นดินจีนจะเรียกว่า “หัวอี้” (华裔) (Watchareeya Y., 2018)

2.1 การอพยพไปต่างแดนของชาวจีนโพ้นทะเล

ตามบันทึกทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนได้มีการบันทึกไว้ว่า ชาวจีนเริ่มมีการเดินทางออกนอกประเทศตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น และเนื่องจากการค้าระหว่างประเทศและการเดินทางทางทะเลในสมัยราชวงศ์ถัง มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ทำให้จีนมีการไปมาหาสู่กับประเทศแถบเอเชียอาคเนย์บ่อยครั้ง การติดต่อค้าขายมีความคึกคัก มีผลให้พ่อค้าบางส่วนตัดสินใจที่จะลงหลักปักฐาน และมีชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศเพิ่มมากขึ้น ในสมัยราชวงศ์ซ่งอีกด้วย ต่อมาในสมัยราชวงศ์หมิง มีพ่อค้าชาวจีนเดินทางเรือสำเภาตามเส้นทางทะเลเข้ามาค้าขายในกลุ่มประเทศหมู่เกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งพ่อค้าชาวจีนเหล่านี้มีการแต่งงาน สร้างครอบครัวกับคนพื้นเมืองจนเกิดเป็นชุมชนชาวจีนโพ้นทะเล ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ยังคงสืบทอดกันมาถึงในยุคปัจจุบัน (Wang, 2006)

ในศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงที่มีการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกซึ่งตรงกับยุคสมัยราชวงศ์ชิง เนื่องจากอุตสาหกรรมของประเทศตะวันตกกำลังเฟื่องฟู มีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากในการขุดเหมืองแร่และสร้างทางรถไฟ แต่เนื่องด้วยในยุคสมัยนั้นของจีนมีประชากรจำนวนมาก แรงงานค่าแรงต่ำ สภาพทางสังคมยากจน ประเทศจีนจึงตกเป็นเป้าหมายในการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก เกิดการปล้นหรือการล่อซื้อชาวจีนเป็นจำนวนมากเพื่อไปใช้แรงงาน แต่ทว่าชาวจีนเหล่านั้นกลับถูกทอดทิ้งไว้ยังประเทศปลายทางและไม่ได้กลับแผ่นดินเกิด หลังจากเกิดการปฏิวัติซินไฮ่ (辛亥革命) ในปี ค.ศ. 1911 ประเทศจีนก็ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบกษัตริย์เป็นสาธารณรัฐจีน แต่สถานการณ์ทางการเมืองไม่มั่นคง ยังมีการต่อสู้กันระหว่างพรรค

คอมมิวนิสต์กับพรรคก๊กมินตั๋ง ไม่ว่าจะเป็นการสู้รบทางอุดมการณ์ทางการเมืองหรือทางกองกำลังทหารต่างก็ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ประกอบกับบางพื้นที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหายอย่างหนัก สร้างความยากลำบากให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนตัดสินใจที่จะลี้ภัยสงครามทางการเมืองและหลบหนีภัยธรรมชาติไปยังต่างแดน

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า สาเหตุการอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลไม่จะเป็นการติดต่อเพื่อการค้าขาย การถูกซื้อไปเป็นแรงงาน การลี้ภัยสงครามทางการเมือง การหลบหนีจากสภาพความยากจน และหลบหนีภัยธรรมชาติ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลมีการกระจายตัวอยู่ทั่วทุกมุมโลก และอาจกล่าวได้ว่าชาวจีนโพ้นทะเลเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นฐานที่มีจำนวนเยอะมากที่สุดในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เอเชียอาคเนย์ที่มีจำนวนชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่มากที่สุด

2.2 บทบาทของชาวจีนโพ้นทะเลในต่างแดน

การอพยพไปตั้งถิ่นฐานในต่างแดนของชาวจีนโพ้นทะเล พวกเขาไม่ได้แบกมาเพียงแค่ความหวังที่จะมีชีวิตรอด แต่ยังได้นำเอาวัฒนธรรมจีนที่ถือเป็นอำนาจอ่อนเข้าไปเผยแพร่ยังประเทศปลายทางอีกด้วย เนื่องจากชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาในระยะแรกไม่ได้รู้จักพื้นที่ในประเทศปลายทาง ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลรวมตัวกันอาศัยอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ต่อมาพื้นที่ที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ร่วมกันนั้นถูกเรียกว่า “ชุมชนชาวจีนโพ้นทะเล” (唐人街) (Wang, 2006) ซึ่งพวกเขายังคงรักษาวรรณธรรมประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมของพวกเขาไว้ เช่น การกราบไหว้บรรพบุรุษ ภาษา อาหารการกิน ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น ทำให้คนในพื้นที่ของประเทศนั้น ๆ ค่อย ๆ เรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนโพ้นทะเลมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลายๆ ด้าน เช่น วัฒนธรรมการใช้ตะเกียบ คำศัพท์ใหม่ที่เพี้ยนมาจากภาษาจีน เป็นต้น

1. บทบาทชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต

การอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลในช่วงแรก ๆ พวกเขาไม่ได้รับการศึกษา มีเงินทองติดตัวไปไม่มากมายนัก และยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอีกทั้งยังได้รับการปฏิบัติเหมือนเป็นพลเมืองชั้นสามจากคนในประเทศปลายทาง จึงทำให้สภาพความเป็นอยู่ของพวกเขากลายเป็นไปอย่างยากลำบาก ดังนั้นอาชีพที่พวกเขาจะทำเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวมีเพียงไม่กี่อาชีพเท่านั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานเป็นหลัก เช่น เป็นแรงงานในเหมืองแร่ คณงานแบกหาม เป็นต้น แต่เนื่องด้วยสภาพความเป็นอยู่ของชาวจีนโพ้นทะเลไม่ได้ดีนัก ทำให้พวกเขาต้องดิ้นรนปากกัดตีนถีบ เก็บหอมรอมริบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและครอบครัวให้ดีขึ้น จากความมานะอุตสาหะของพวกเขาก็ทำให้พวกเขามีทุนทรัพย์มากพอที่จะมีธุรกิจเล็ก ๆ เป็นของตนเอง เช่น ร้านอาหาร ร้านซักรีด ร้านขายของชำ เป็นต้น

2. บทบาทชาวจีนโพ้นทะเลในปี ค.ศ. 1979 - ปัจจุบัน

หลังจากประเทศจีนได้ดำเนินการเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจ ทำให้สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศจีนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1980 เริ่มมีกระแสอพยพของชาวจีนใหม่อีกครั้ง เนื่องจากชาวจีนโพ้นทะเลยุคใหม่มีการศึกษา มีความสามารถทางเศรษฐกิจ มีความสามารถในการเคลื่อนย้ายที่สูง

กว่าชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต ส่งผลให้วัตถุประสงค์ในการเดินทางออกนอกประเทศแตกต่างไปจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม ต่างก็สามารถพบเห็นชาวจีนโพ้นทะเลยุคใหม่ในรูปแบบการแลกเปลี่ยนบุคลากรในด้านต่าง ๆ หรือการเข้าไปลงทุนในบริษัทข้ามชาติของประเทศต่าง ๆ ทำให้ธุรกิจของชาวจีนโพ้นทะเลในต่างแดนอาจมีส่วนสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ

2.3 บทบาทของชาวจีนโพ้นทะเลกับการกระจายอำนาจอ่อน

เนื่องจากชาวจีนโพ้นทะเลมีการกระจายตัวอยู่ทั่วโลกกว่า 198 ประเทศและมีจำนวนมากถึง 60 ล้านคน (Chen, 2018) จึงทำให้รัฐบาลจีนเล็งเห็นว่าชาวจีนโพ้นทะเลอาจกลายเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของประเทศจีน จริงอยู่ที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาจเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว แต่ในปัจจุบันหากจะอาศัยเพียงชาวจีนโพ้นทะเลกับการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมในการกระจายอำนาจอ่อนเพื่อช่วยกระตุ้นการขับเคลื่อนนโยบายนั้นนั้นไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว ทำให้จำเป็นต้องมีการพึ่งพาในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

1. สมาคมชาวจีนโพ้นทะเล

การกระจายตัวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกของชาวจีนโพ้นทะเลส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลเป็นแรงสำคัญในการช่วยจีนขับเคลื่อนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง โดยทั่วไปกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่า และกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่

กลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่า หมายถึงกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพไปอาศัยในต่างแดนเป็นกลุ่มแรก ๆ ชาวจีนโพ้นทะเลในรุ่นนี้มีการรวมตัวอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อการอยู่รอด การพัฒนาร่วมกัน การเชื่อมโยงความรู้สึกและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่าง โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสายเลือด บ้านเกิด และอาชีพเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง และการแบ่งกลุ่มในรูปแบบนี้เริ่มมาจากการรวมตัวกันของสมาคมลับในช่วงของราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ที่มีการเพิ่มสูงขึ้นทั้งในเรื่องจำนวนของชาวจีนโพ้นทะเลและเรื่องของศักยภาพทางการเงิน ส่งผลให้สมาคมชาวจีนโพ้นทะเลยุคใหม่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากกว่ากลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่า

หลังจากที่ประเทศจีนดำเนินการเปิดประเทศ ขอบเขตการเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารของกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลกับประเทศจีนในด้านต่าง ๆ ก็ใกล้ชิดกันมากขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา เป็นต้น จนเกิดเป็นเครือข่ายที่แทรกซึมซึ่งกันและกัน และในปัจจุบันการดำเนินนโยบายฟื้นฟูวัฒนธรรมของจีนจำเป็นต้องพึ่งพาพลังของกลุ่มสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลในการช่วยเผยแพร่และส่งเสริมเสน่ห์ของวัฒนธรรมจีน

2. ด้านสื่อและเทคโนโลยี

เดิมทีการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลมีมาตั้งแต่อดีตแล้ว โดยผ่านการดำรงวิถีชีวิตอยู่ในประเทศนั้น ๆ จนเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันการพัฒนาการทางด้านสื่อและเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การเผยแพร่ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นไป

อย่างง่ายดาย สะดวกสบาย และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยมีอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ผ่านทางวารสาร จีน โฆษณา แอปพลิเคชันความบันเทิงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศจีน และแอปพลิเคชันที่ใช้ในการสื่อสาร เช่น Wechat Weibo Facebook Twitter เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันชาวจีนโพ้นทะเลบางส่วนได้มีการจัดทำสื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนและให้ความรู้เรื่องการไปเรียนต่อที่ประเทศจีนผ่านทางสื่อต่าง ๆ เหล่านี้เป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น เพจป๊มภาษาจีน หรือ “加油站中文” เป็นหนึ่งในเพจที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนผ่านช่องทาง Facebook โดยคุณชัยรัตน์ กิตติคุณผดุง นอกจากจะเป็นเพจที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนขั้นพื้นฐานที่ “ง่าย ๆ” แต่ “แน่น ๆ” แล้ว ยังพยายามเสาะหาความรู้เกี่ยวกับภาษาจีนที่สนุกสนานและเข้มข้นมาให้ผู้ติดตามในเพจอีกด้วย ทำให้ปัจจุบันมีผู้ติดตามเพจป๊มภาษาจีนมีจำนวนมากถึงสองแสนกว่าคน (อ้างอิงจาก เพจเฟซบุ๊ก: ป๊มภาษาจีน 加油站中国)

3. ด้านการศึกษา

การศึกษาภาษาจีนของชาวจีนโพ้นทะเลมุ่งเน้นไปที่ลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเลและบุคคลที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก การศึกษาถือเป็นการบ่มเพาะบุคคลให้มีความรู้และความเข้าใจในภาษาจีนให้กับประเทศและสังคมชาวจีนโพ้นทะเล ทั้งนี้โรงเรียนสอนภาษาจีนยังเป็นเวทีสำคัญในการรักษาและเสริมสร้างเอกลักษณ์ประจำชาติและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมจีน นอกจากนี้ยังเป็นอีกหนึ่งวิธีสำคัญในการสืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรมจีนเพื่อให้ลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลตระหนักถึงถิ่นที่มาของตนเอง และอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของบรรพบุรุษ

4. ด้านบุคลากรชั้นยอด

เป็นกลุ่มชาวจีนที่ประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญ มีผลงานโดดเด่นในสาขาอาชีพของตนและการดำเนินงานต่าง ๆ มีอิทธิพลทั้งในระดับชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลจนถึงระดับนานาชาติ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีเกณฑ์หรือมาตรฐานอะไรที่สามารถแบ่งประเภทของบุคลากรชั้นยอดได้ แต่สามารถใช้จุดเด่นทางด้านอาชีพมาจำแนกออกได้เป็น 4 ด้านหลัก ๆ คือ บุคลากรชั้นยอดด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและบุคคลที่มีความสำคัญทางด้านการเมือง ซึ่งบุคลากรเหล่านี้มีการกระจายตัวอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ถือเป็นกำลังสำคัญของประเทศจีนในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

3. ขั้วริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางกับชาวจีนโพ้นทะเล

3.1 ภาพรวมและความเป็นมาของขั้วริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ในระหว่างเดือนกันยายนกับเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2013 นายสี จิ้นผิง ประธานาธิบดีจีน ได้เสนอแนวคิดสร้าง “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” พร้อมกับขั้วริเริ่ม “เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” ในระหว่างการเยือนคาซัคสถานและอินโดนีเซียตามลำดับ ขั้วริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางจึงเป็นชื่อย่อของ “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” และขั้วริเริ่ม “เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21”

ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ไม่ใช่การยกระดับเส้นทางสายไหมโบราณแบบง่าย ๆ และไม่ใช่มโนคติทางภูมิศาสตร์ของ “แถบ” กับ “เส้นทาง” แต่เป็นเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศและผลิตภัณฑ์สาธารณะที่จีนอำนวยความสะดวกทั่วโลก เป็นข้อริเริ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เปิดเผยและเอื้ออาทร แก่นแท้ของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางทางคือการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเป็นแกนหลัก การแลกเปลี่ยนนโยบาย การเชื่อมต่ออุปกรณ์ การรวมและหมุนเวียนเงินทุน การเชื่อมโยงจิตใจของประชาชนเข้าด้วยกัน เชื่อมต่อกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศต่าง ๆ เพื่อค้นหาแรงขับเคลื่อนใหม่ของการเติบโตทางเศรษฐกิจโลก และสร้างเวทีใหม่แห่งความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยมีหลักการร่วมกันสร้างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางในการร่วมกันหารือ การร่วมกันสร้างและการใช้ผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นหลักการพื้นฐานของการผลักดัน โดยการรวบรวมความคิดในวงกว้าง ปรีชาหาหรือกัน เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค ปรีชาหาหรืออย่างเต็มที่ ถือความเสมอภาคเท่าเทียมและความสมัครใจเป็นพื้นฐาน จัดการเสวนาแลกเปลี่ยนตามสมควร เพื่อแสวงหาความเข้าใจร่วมกัน รวมไปถึงจุดตัดของความร่วมมือและจุดร่วมเพื่อการพัฒนา

การร่วมกันสร้าง คือ ต่างฝ่ายต่างใช้ความได้เปรียบของตนเอง และใช้กำลังของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยทุกฝ่ายเป็นผู้เข้าร่วม ผู้สร้างสรรค์ และผู้สร้างคุณูปการที่เสมอภาคเท่าเทียม อีกทั้งยังเป็นผู้รับผิดชอบและแบกรับความเสี่ยง สร้างเวทีสมทบทุนเพื่อความร่วมมือ และดำเนินความร่วมมือของตลาดฝ่ายที่สามอย่างแข็งขัน ส่วนการใช้ผลประโยชน์ร่วมกัน คือ ตระหนักถึงประโยชน์และความสนใจของอีกฝ่ายที่เข้าร่วมความร่วมมือ ใช้ประโยชน์จากผลงานการสร้างสรรคและการพัฒนาในประเทศรายทาง ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศเหล่านี้ ตลอดจนส่งเสริมผลงานนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศรายทางเพื่อผลักดันการพัฒนาสีเขียว ในปี ค.ศ. 2015 คณะกรรมาธิการการพัฒนาและการปฏิรูปแห่งชาติจีน กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงพาณิชย์จีน ประกาศ “แผนการและปฏิบัติการผลักดันร่วมกันสร้างแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมและเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21” โดยระบุว่า การร่วมกันสร้างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง จะต้องเป็นไปตามหลักการพื้นฐาน โดยปฏิบัติตามเป้าหมายและหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิบัติตามหลักการ 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ยืนหยัดในการเปิดสู่ภายนอกและความร่วมมือ ยืนหยัดความกลมกลืนสมานฉันท์ เอื้ออาทร ตลอดจนยืนหยัดปฏิบัติตามหลักการของตลาด อำนาจผลประโยชน์แก่กัน และได้รับชัยชนะร่วมกัน มีแนวคิดหลักในการรักษาสันติภาพและความร่วมมือ เปิดเผยและเอื้ออาทร เรียนรู้และศึกษาซึ่งกันและกัน

พันธมิตรของข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ครอบคลุมพื้นที่แผ่นดินใหญ่ เอเชีย-ยุโรป-แอฟริกา เปิดสู่หุ้นส่วนทั้งหมด ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา การร่วมกันสร้างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ได้รับการตอบรับอย่างแข็งขัน จากประเทศและองค์กรระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น จนถึงปลายเดือนมีนาคมปีนี้ รัฐบาลจีนได้ลงนามเอกสารความร่วมมือกับ 125 ประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ 29 แห่ง รวม 173 ฉบับ (CRI Online, 2019) ปูทางไปสู่ประเทศแอฟริกา อเมริกาใต้และแปซิฟิกใต้ เพื่อร่วมกันสร้างข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง นอกจากนี้ แนวคิด

หลักยังถูกระบุลงในเอกสารที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ กลุ่มจี 20 เอเปก ตลอดจนองค์กรในระดับภูมิภาคอื่น ๆ อีกด้วย โดยมีทิศทางการพัฒนา มีการจัดตั้งกลไกที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้มีการบริการเพิ่มมากยิ่งขึ้น การผลักดันและดำเนินโครงการความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการผลักดันการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีคุณภาพสูง จีนจะจับมือกับประเทศต่าง ๆ ร่วมกันประสานงานด้านยุทธศาสตร์การพัฒนา และดำเนินโครงการความร่วมมือที่สำคัญในด้านต่าง ๆ เพื่อผลักดันการปฏิบัติตามกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเป้าหมายในการสร้างสรรค์ ให้เป็นหนทางแห่งสันติภาพ หนทางความเจริญรุ่งเรือง หนทางการเปิด หนทางสีเขียว หนทางนวัตกรรมใหม่ หนทางอารยธรรม และหนทางความสุจริต ตลอดจนหาหนทางผลักดันกระแสโลกาภิวัตน์ให้พัฒนาในทิศทางที่เปิดกว้าง ให้อภัย อำนวยประโยชน์ สมดุล และได้รับชัยชนะร่วมกัน

3.2 ความเชื่อมโยงของชาวจีนโพ้นทะเลกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเป็นยุทธศาสตร์ว่าด้วยการร่วมสร้างแนวความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามประเทศแถบเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเลในศตวรรษที่ 21 โดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิงได้กล่าวข้อริเริ่มนโยบายเส้นทางสายไหมทางบกในขณะไปเยือนเอเชียกลางในปี ค.ศ. 2013 ต่อมาในปี ค.ศ. 2015 ได้กล่าวเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ในขณะที่ได้เยือนประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งทั้งสองเส้นทางนี้เปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมโยงยุโรป แอฟริกาเหนือ เอเชียใต้ เอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันตกผ่านการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและระเบียงเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน ซึ่งนับว่าเป็นโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของโลกที่ประเทศจีนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแถบนโยบาย จึงทำให้นโยบายดังกล่าวถูกยกระดับเป็นนโยบายระดับชาติของจีน ซึ่งมุ่งเน้นการนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดถือความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ไม่แทรกแซงทางการเมืองของประเทศอื่น ทั้งยังยึดเอาการแลกเปลี่ยนบุคลากรและวัฒนธรรมเป็นตัวหนุนที่สำคัญ เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจกัน รวมทั้งเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนอย่างรอบด้าน

รูปภาพ 1: Six corridors: China's Belt and Road Initiative

ที่มา: ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (<http://www.vijaichina.com>)

การที่รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางเป็นอย่างมาก ประกอบกับการที่ประเทศจีนยังคงมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักลงทุนชาวจีนออกไปลงทุนในต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง จากรูปที่ 1 จะเห็นได้ว่าพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 จากสถิติพบว่าจำนวนชาวจีนโพ้นทะเลที่กระจายตัวอยู่ทั่วโลกคิดเป็นจำนวน 35 ล้านคน แต่มีการกระจุกตัวอยู่มากในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้คิดเป็นร้อยละ 80 ส่งผลให้กลุ่มประเทศในบริเวณพื้นที่ที่มีความใกล้เคียงกันทางด้านวัฒนธรรม ยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มประเทศนี้ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ต้นทุนการผลิตต่ำ ฯลฯ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักลงทุนชาวจีนส่วนใหญ่เลือกที่จะเข้าไปลงทุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางมีเพียงแค่ดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนเพียงเท่านั้น ทั้งยังมีการดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ทุกภาคส่วนเกิดการตระหนักถึงการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเพื่อให้เข้าใจในภาษาและวัฒนธรรมของชาวจีนมากยิ่งขึ้น

เนื่องจากภูมิภาคดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลที่ถูกสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยกับคนในพื้นที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และในบางพื้นที่ของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีน ซึ่งสามารถดึงดูดทุกคนในพื้นที่และคนต่างพื้นที่ให้เข้ามาสัมผัส เรียนรู้และเข้าใจในประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างคนในชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลกับคนในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นชาวจีนโพ้นทะเลจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางที่สำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ในระดับประชาชนและสร้างความร่วมมือระดับประเทศผ่านการเรียนรู้และเคารพต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

4. ลักษณะการกระจายอำนาจอ่อนของชาวจีนโพ้นทะเลภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพไปยังต่างแดนผ่านช่วงเวลาแห่งความยากลำบากและพัฒนาตัวจากรุ่นสู่รุ่นจนมีอำนาจทางเศรษฐกิจที่มั่นคง ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีงามกับคนในพื้นที่และเกิดความกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระดับประชาชนและกระจายอำนาจอ่อนของจีนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ซึ่งลักษณะการกระจายอำนาจอ่อนของชาวจีนโพ้นทะเลมีหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การนำเอาวัฒนธรรมจีนไปเผยแพร่

ชาวจีนโพ้นทะเลเปรียบเสมือนเป็นสะพานและสายใยที่เชื่อมระหว่างประเทศจีนกับประเทศที่ตนเองพำนักอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสมาคมชาวจีน การก่อตั้งโรงเรียนจีนและทำการเรียนการสอนภาษาจีน การสร้างสรรค์วรรณกรรมจีน และการจัดกิจกรรมทางด้านภาษาจีน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานั้นล้วนแล้วแต่เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของประเทศจีน ขณะเดียวกันชาวจีนโพ้นทะเลยังได้มีการนำเอาวัฒนธรรมจีนเข้าไป

ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ขึ้นมาใหม่ โดยการเผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรมจีนของชาวจีนโพ้นทะเลสามารถผ่านทางการดำเนินวิถีชีวิต เช่น

1.1 เครื่องใช้ทางวัฒนธรรม เช่น เครื่องชงชา ตะเกียบ โคมจีน คำกลอนคู่ เป็นต้น

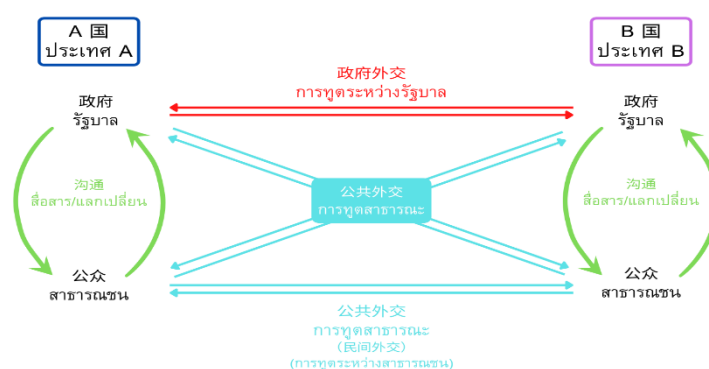
1.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลโคมไฟ เทศกาลเซ่งเม้ง เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลตวันอู่ พิธีการแต่งงาน เป็นต้น

2. การนำเสนอสภาพความเป็นจีนและแนวทางการพัฒนาตามความเป็นจริง

ประเทศจีนเปิดประเทศมาเป็นเวลากว่า 40 ปี มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่น่าทึ่งได้ยาก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 ถึง ค.ศ. 2017 มูลค่าเศรษฐกิจของจีนเติบโตขึ้นถึงร้อยละ 16 ค่า GDP เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 9.3 และสิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศจีนมีการพัฒนาเศรษฐกิจที่รวดเร็วนั้นขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจและแนวนโยบายการพัฒนา ซึ่งรัฐบาลจีนได้ดำเนินการพัฒนามาหลายด้านและได้รับผลตอบแทนที่ดี “สื่อวัฒนธรรม สมาคมชาวจีนโพ้นทะเล ศูนย์วัฒนธรรม ชาวจีนโพ้นทะเลที่เป็นบุคคลสำคัญ” ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีวิธีการนำเสนอความเป็นจีนที่แตกต่างกันออกไป แต่ในภาพรวมพวกเขายังคงไม่ได้นำเสนอความเป็นจีนมากเท่าที่ควร

3. การสนับสนุนนโยบายการต่างประเทศของจีน

รัฐบาลจีนได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการทูตสาธารณะมาเป็นเวลานาน ซึ่งในปัจจุบันได้เพิ่มสำคัญของนโยบายดังกล่าวมากยิ่งขึ้นจนกลายมาเป็นส่วนสำคัญในภาพรวมการทูตของประเทศจีน วันที่ 17 เดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2009 ผู้นำของประเทศจีนได้กล่าวในงานประชุมเอกอัครราชทูตครั้งที่ 11 ว่า “พวกเราจะต้องเพิ่มความแข็งแกร่งของนโยบายการทูตสาธารณะและการทูตแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยพัฒนาการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมในหลากหลายรูปแบบ เอาจริงเอาจังกับการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น” จากประวัติศาสตร์อันยาวนานของจีน ชาวจีนโพ้นทะเลถือว่าเป็นสะพานเชื่อมที่สำคัญ ซึ่งขาดไม่ได้ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจีน ทั้งยังเป็นผู้บุกเบิกผลประโยชน์จากต่างชาติที่สำคัญของจีนอีกด้วย

รูปภาพ 2: ขอบเขตของการทูตสาธารณะและความสัมพันธ์กับการทูตของรัฐบาล 公共外交的范畴以及与政府外交的关系

ที่มา: baidu (<http://www.baidu.com>)

4.1 กรณีศึกษาชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศมาเลเซีย

ในช่วงศตวรรษที่ 19 ตอนต้นจนถึงศตวรรษ 20 ตอนกลางเป็นช่วงที่ชาวจีนโพ้นทะเลมีการอพยพออกจากประเทศจีนเป็นจำนวนมาก และประเทศมาเลเซียก็เป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีชาวจีนโพ้นทะเลอพยพเข้าไปอาศัยอยู่มากเป็นอันดับสองของโลกรองจากประเทศสิงคโปร์ ประเทศจีนกับมาเลเซียเริ่มสร้างความสัมพันธ์ในปี ค.ศ. 1974 เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และหลังจากที่ประเทศจีนได้มีการนำเสนอข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ประเทศมาเลเซียมีความกระตือรือร้นที่จะตอบรับนโยบายของจีนเป็นอย่างมาก ประจวบเหมาะกับการที่นายกรัฐมนตรีของประเทศมาเลเซียเองก็ได้แสดงท่าทีตอบรับการเข้ามามีการจัดตั้ง RMB Clearing Bank ของประเทศจีน อีกทั้งยังสนับสนุนข้อเสนอของประเทศจีน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) และเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประเทศจีนได้เน้นการทูตและการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมาช่วยขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ในระยะเวลาที่ประเทศมาเลเซียได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานการประชุมสุดยอดอาเซียน ได้มีการส่งเสริมการพัฒนาและความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับจีนในด้านต่าง ๆ ให้มีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังผลักดันให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีส่วนร่วมในการสร้างเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 ทั้งมาเลเซียและจีนไม่หยุดที่จะพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจการค้า วัฒนธรรม และความมั่นคง

ชาวจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียถือเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ประเทศจีนและมาเลเซียมีการแลกเปลี่ยนกันอย่างลึกซึ้งในทุกระดับภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ไม่ว่าจะเป็นในระดับของผู้นำจนถึงระดับของประชาชน โดยชาวจีนโพ้นทะเลได้มีการนำเอาหลักสูตรการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน สมาคมชาวจีนโพ้นทะเล และสื่อต่าง ๆ มาเพิ่มความรู้และความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลและวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศจีนให้กับกลุ่มชนชาติพันธุ์อื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังสามารถช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของประเทศจีนในสายตาของต่างชาติให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพข้ามน้ำข้ามทะเลมาตั้งรกรากถิ่นฐานในประเทศมาเลเซียลำบากตรากตรำในการทำงานเป็นอย่างมาก เพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้มีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียมีการเจริญเติบโตมากขึ้น สังคมก้าวหน้า และสามารถอยู่ร่วมกับชาติพันธุ์ดั้งเดิมของมาเลเซียได้อย่างสงบสุข ซึ่งถือว่าเป็นคุณูปการต่อประเทศมาเลเซียอย่างยิ่ง ถ้าหากไม่มีความมุ่งมั่นของชาวจีนโพ้นทะเล ก็อาจจะไร้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างจีนกับมาเลเซียอย่างทุกวันนี้ แต่ทว่าการผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของชาวจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียยังคงพบเจอกับอุปสรรคและความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน เช่น รัฐบาลมาเลเซียได้ดำเนินนโยบายหลอมรวมเป็นหนึ่ง (单元化)³ ในด้านการศึกษา โรงเรียนจีนต่างไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาล

³ 单元化 ในด้านการศึกษา คือ การที่รัฐบาลมาเลเซียดำเนินนโยบายบังคับให้เรียนภาษามลายูเพียงภาษาเดียว

มาเลเซีย ส่งผลให้การเรียนการสอนภาษาจีนและการแลกเปลี่ยนกันถูกจำกัด และหลังจากเหตุการณ์ “5•13”⁴ รัฐบาลมาเลเซียได้แสดงจุดยืนทางด้านการเมืองของคนมาเลเซีย โดยดำเนินนโยบายมาเลเซียต้องมาก่อน (Malaysia First) ส่งผลให้ชาวจีนโพ้นทะเลได้รับการต่อต้านและควบคุมจากรัฐบาลมาเลเซียอย่างง่ายดาย

การที่ประเทศจีนได้ผลักดันข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางอย่างต่อเนื่อง ทำให้ขอบเขตการเรียนการสอนและการแลกเปลี่ยนระหว่างสองประเทศมีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ซึ่งการสถาปนามหาวิทยาลัยเซี่ยเหมิน วิทยาเขตมาเลเซียในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2014 ถือเป็นการสถาปนามหาวิทยาลัยวิทยาเขตในต่างประเทศแห่งแรกของประเทศจีน ทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่อีกด้วย หากมองจากภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับมาเลเซียแล้ว นับว่าชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศมาเลเซียมีความพร้อมที่จะเป็นสื่อกลางและช่วยขับเคลื่อนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของประเทศจีนได้เป็นอย่างดี

4.2 ความเป็นมาของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลภาคเหนือตอนบนในประเทศไทย

การอพยพของชาวจีนโพ้นทะเลภาคเหนือของประเทศไทยก่อนการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เกิดความแตกแยกทางอุดมการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ฝ่ายคือ พรรคก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของนายพลเจียงไคเช็ค และพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างมีกองกำลังทหารเป็นของตนเองและสู้รบกันเพื่อแย่งชิงอำนาจในการปกครองประเทศจีน ทั้งสองฝ่ายต่างก็สู้รบปรบมือกันเป็นระยะเวลานานหลายปี ในที่สุดพรรคคอมมิวนิสต์ก็ได้รับชัยชนะเหนือพรรคก๊กมินตั๋ง ทำให้พรรคก๊กมินตั๋งจำเป็นต้องถอยหนีไปยังเกาะฟอร์โมซาหรือเกาะไต้หวันในปัจจุบัน ขณะที่ทำการเคลื่อนย้ายไปยังเกาะไต้หวันก็ได้มีการวางกองกำลังทหารบางส่วนไว้เพื่อป้องกันไม่ให้กองกำลังของอีกฝ่ายไล่ตามได้ทัน ซึ่งกองพลหน่วยที่ 93 เป็นหนึ่งในกองกำลังทหารที่ถูกวางไว้เพื่อปฏิบัติการที่มณฑลยูนนาน ในเวลาต่อมากองกำลังทหารนี้ได้ถูกกองกำลังทหารของพรรคคอมมิวนิสต์ตีแตกพ่าย และบางส่วนได้ถอยร่นไปในเขตแดนของประเทศพม่าตอนบน ซึ่งถือเป็น การรุกรานดินแดนอธิปไตยของประเทศพม่า ทางฝั่งของพม่าจึงส่งกองกำลังทหารมาต่อสู้เพื่อขับไล่ให้กองพลที่ 93 ให้ออกไปจากแผ่นดินพม่าอยู่หลายครั้ง ทำให้เกิดการหลบหนีเข้ามายังบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

การหลบหนีเข้ามาในครั้งนี้ไม่ได้มีเพียงแต่ทหารของกองพลที่ 93 แต่ยังมีประชาชนชาวจีนบางส่วนที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้การปกครองระบอบมิวนิสต์ได้อพยพมาอีกด้วย ซึ่งบริเวณชุมชนที่กองพลที่ 93 อาศัยอยู่นั้น ประกอบไปด้วยทหารของกองพล ชาวบ้าน ชาวไร่ชาวนา และกองกำลังต่าง ๆ ที่ถูกพรรคคอมมิวนิสต์จีนคุกคามรวมตัวอยู่ด้วยกัน โดยมีการกระจายอยู่ตามแนวชายแดนต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สรวย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สาย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่และเทือกเขาบางส่วนในเขตจังหวัดน่าน และเริ่มมีการแต่งงานสร้างครอบครัวกับคนในพื้นที่จนเกิดเป็นชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือ

⁴ “5•13” เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ประเทศมาเลเซียในวันที่ 13 เดือนพฤษภาคม ค.ศ.1969 โดยเกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมของมาเลเซียกับชาวจีนโพ้นทะเล

ตอนบนของประเทศไทย โดยมีนายพลหลีเหวินฝานและพันเอกเฉินหม่วชิวเป็นผู้นำของชาวจีนโพ้นทะเลที่
เหลืออยู่ในเมืองไทย

ขณะนั้นเริ่มมีการแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมากขึ้น และเป็นที่ทราบกันว่าคอมมิวนิสต์ไม่ถูกกับ
ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้าในไทย เพราะมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างกัน ดังนั้นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จึงมัก
สร้างสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อโยนความผิดให้กับชาวจีนกลุ่มนี้ ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้รัฐบาลไทยเริ่มตระหนักถึง
ความรุนแรงของคอมมิวนิสต์ ต่อมาทางกองบัญชาการทหารสูงสุดได้มีคำสั่งให้ชาวจีนกองพลที่ 93 เข้าร่วมกับกอง
กำลังทหารและตำรวจของไทยในการช่วยเหลือปราบปรามผู้ก่อการร้าย ซึ่งทางรัฐบาลไทยได้แสดงความขอบคุณ
ต่อการช่วยเหลือของชาวจีนกองพลที่ 93 โดยการอนุญาตให้สามารถจัดตั้งหมู่บ้านอาศัยอยู่ที่ชายแดนภาคเหนือ
ของไทย ซึ่งกระจายตัวอาศัยอยู่ตามพื้นที่ดอยต่าง ๆ แบ่งออกเป็น หมู่บ้านผาตั้ง หมู่บ้านแม่แอบ หมู่บ้านแม่สลอง
 เป็นต้น

ปี ค.ศ. 1981 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งให้ชาวจีนอพยพกองกำลังที่ 93 จัดตั้ง
เป็นกองกำลังอาสาสมัครไทย เพื่อเข้าร่วมกับกองทัพภาคที่ 3 ของไทยในการกวาดล้างผู้ก่อการร้ายที่เขาค้อและ
เขาหลวง จังหวัดเพชรบูรณ์ และเมื่อได้รับชัยชนะ ทางรัฐบาลไทยเห็นจึงเห็นถึงความสำคัญและการกระทำที่เป็น
ประโยชน์ต่อประเทศไทยของกลุ่มชาวจีนอพยพกองกำลังที่ 93 ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดจึงตั้งคณะกรรมการ
เพื่อแปลงสัญชาติให้ชาวจีนอพยพเหล่านี้กลายเป็นคนไทย และทางราชการได้ออกบัตรประจำตัวชั่วคราวให้กับชาว
จีนโพ้นทะเลเหล่านี้ในปี ค.ศ. 1971-1978 เพื่อใช้สำหรับการเดินทางออกนอกเขตพื้นที่กำหนด โดยใช้บัตร
ประจำตัวชั่วคราวนี้แสดงแทนบัตรประชาชนไทย หลังจากนั้นอีก 8 ปี รัฐบาลไทยจึงได้อนุมัติให้ทำบัตรประชาชน
ไทยถาวรแก่ชาวจีนโพ้นทะเลเหล่านี้

4.3 การกระจายอำนาจอ่อนของชาวจีนโพ้นทะเลภาคเหนือตอนบนภายใต้ข้อริเริ่มหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง

การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยถือเป็น
จุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจอ่อนที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม
การศึกษา และการทำธุรกิจของชาวจีนโพ้นทะเลล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่

1. ด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายระดับ ซึ่งมีตั้งแต่
ธุรกิจที่มีขนาดเล็ก ขนาดย่อมไปจนถึงขนาดใหญ่ โดยมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคเหนือ
เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดและมีมูลค่าภาพรวมของเศรษฐกิจประมาณ 254,800 ล้าน
บาท ซึ่งส่วนหนึ่งของมูลค่าเศรษฐกิจรวมนี้นี้มาจากธุรกิจของตระกูลชาวจีนโพ้นทะเล เช่น บจ.อินทรีทองคำทองแห่ง
บจ.โตโยต้าเชียงราย และบจ.ไทย โทนา อินเตอร์เนชั่นแนล เทรต เป็นต้น (Chokchaipol, 2018) โดยคาดหวังว่า

ชาวจีนโพ้นทะเลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีในบริเวณภาคเหนือตอนบนของไทยอาจจะสามารถเป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภูมิภาคและเชื่อมโยงเข้ากับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางได้

2. ด้านการศึกษา

การศึกษาถือว่าเป็นวิธีการในการกระจายอำนาจอ่อนอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบนที่มีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่จะมีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนมากกว่าภูมิภาคอื่นในประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนช่องฟ้าซินเจิงวาณิชบำรุง จังหวัดเชียงใหม่ที่ก่อตั้งโดยชาวจีนโพ้นทะเล เป็นโรงเรียนที่มีการเน้นการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นภาษาที่สอง มีชั่วโมงเรียนภาษาจีนในแต่ละเทอมมากที่สุด และยังมีการสวมชุดจีนทุกวันพฤหัสบดีทั้งคุณครูและนักเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยได้มีการจัดตั้งสถาบันขงจื่อและห้องเรียนขงจื่อกระจายอยู่ตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ซึ่งในบริเวณภาคเหนือมีสถาบันขงจื่อจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และห้องเรียนขงจื่อจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนช่องฟ้าซินเจิงวาณิชบำรุงและโรงเรียนลำปางกัลยาณี โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในทุกระดับการศึกษา อบรมครูอาสาสมัครชาวจีน และอบรมภาษาจีนให้แก่ข้าราชการต่าง ๆ ทั้งนี้ยังมีการจัดโครงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศจีนกับไทย โดยคาดหวังว่าการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนแก่บุคคลเหล่านี้อาจเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมที่จะรับมือกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง

3. ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

หลังจากที่ชาวจีนโพ้นทะเลได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของไทยก็ได้มีการรวมตัวอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน และยังคงดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่ ทำให้บริเวณที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่กลายเป็นชุมชนที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเรื่อยมา จนเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมจีน และได้กลายมาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งดอยแม่สลอง หมู่บ้านสันติคีรี จังหวัดเชียงราย ซึ่งในอดีตเคยเป็นชุมชนของกองพลที่ 93 สังกัดพรรคก๊กมินตั๋ง ในปัจจุบันพื้นที่หมู่บ้านดอยแม่สลองกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือชาวต่างชาติต่างก็อยากจะเข้าไปสัมผัสถึงธรรมชาติและกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีน เช่น การลิ้มรสอาหารจีนยูนนาน การสวมใส่ชุดประจำชนเผ่า เป็นต้น โดยคาดหวังว่าชาวจีนโพ้นทะเลในบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจะสามารถทำให้คนในพื้นที่รู้และเข้าใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมจีนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะสอดคล้องกับหัวใจหลักสำคัญของนโยบาย และอาจเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างความร่วมมือด้านต่าง ๆ ในอนาคต

5. บทสรุป

ชาวจีนโพ้นทะเลถือเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก โดยมีสาเหตุหลักในการอพยพคือการติดต่อเพื่อการค้าขาย การถูกซื้อไปเป็นแรงงาน การลี้ภัยสงครามทางการเมือง การหลบหนีจากสภาพความยากจน และหลบหนีภัยธรรมชาติทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลมีการกระจายตัวอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะแถบพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการกระจุกตัวของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นจำนวนมาก ประกอบกับรัฐบาลจีนได้มีการริเริ่มดำเนินข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวจีนโพ้นทะเลอาจเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระดับประชาชนและอาจเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางให้ประสบความสำเร็จ แต่ถึงแม้ว่าคนในพื้นที่บริเวณภาคเหนือตอนบนจะได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนของชาวจีนโพ้นทะเลและได้รับการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนจากรัฐบาลจีนผ่านสถาบันขงจื่อ แต่ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นอาจจะยังไม่เพียงพอต่อการที่จะทำให้คนในพื้นที่เข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศจีนได้อย่างลึกซึ้งหรือแม้แต่ตัวข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางที่แม้กระทั่งชาวจีนโพ้นทะเลบางส่วนเองอาจจะยังไม่ได้มีความเข้าใจมากพอ

ดังนั้น สำหรับชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนของไทยอาจจะยังไม่มีความพร้อมที่เพียงพอต่อการเป็นกำลังสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว เนื่องด้วยพื้นที่ที่ชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่นั้นเป็นพื้นที่ราบสูงและค่อนข้างห่างไกลจากบริเวณตัวเมือง ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูงไม่ได้มีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีเท่ากับชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในบริเวณตัวเมือง ประกอบกับการที่ชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในบริเวณตัวเมืองได้รับการขัดเกลาจากสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตและบริบทของชาวจีนโพ้นทะเลมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือที่เรียกว่า “ถูกกลืน” เข้าไปกับสังคมของคนในพื้นที่ ประการสุดท้ายชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของกองพลที่ 93 และยังคงมีความสัมพันธ์อันดีกับฝั่งไต้หวันอยู่ อาจทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลในภาคเหนือตอนบนไม่มีความตื่นตัวกับนโยบายที่จีนแผ่นดินใหญ่ดำเนินการ

บรรณานุกรม

- Chen, Y. P. “One Belt One Road” and soft power construct of Overseas Chinese. BRI database. <https://www.ydylcn.com/zjgd/334718.shtml> (In Chinese)
- Chokchaipol, T. (2018, January 10). *Top 10 ‘magnates-businesses’ with the highest income in ‘Northern’*. 77kaoded. <https://www.77kaoded.com/news/toss/25989> (In Thai)
- Kupthanaroj, N. (2015). *Bangkok’s Chinatown: A space for presenting multiple identities of Chineseness in contemporary Thai society* [Master’s Thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Mektrirat, N. ,& Mektrirat, N. (n.d.). *Brigade 93 of the Chinese National Army in northern Thailand*. wiki.kpi. <https://bit.ly/3J7qXMK> (In Thai)
- Vijaichina. (2019, May 29). *Conceptual Framework of “One Belt One Road Initiative (BRI)”*. Vijaichina. <http://www.vijaichina.com/articles/1392> (In Thai)
- Wang, W. M. (2006). *Overseas Chinese Communities: Forms and characteristics of Chinese society abroad* [Custom textbook] (pp. 40-61). Chiang Rai: Mae Fah Luang University. (In Thai)
- Wang, W. M. (2006). *Overseas Chinese Communities: History of Overseas Chinese Immigration* [Custom textbook] (pp. 13-35). Chiang Rai: Mae Fah Luang University. (In Thai)
- Xu, D. ,& Yin, X. (2021). Research on the cultivation of art education talents in higher vocational colleges and the countermeasures for international development under the background of the "One Belt, One Road" strategy. *Theoretical Research*. Nanjing, Jiangsu: Nanjing Railway Vocational and Technical College. (In Chinese)
- Yan, X. P. ,& Zhou, T. (2021). The relationship between overseas Chinese and the construction of "One Belt, One Road"—A review of overseas Chinese and one belt and one road research. *History of Overseas Chinese in Bagui*. Zhejiang: Center for Italian Studies, Wenzhou University, School of Marxism, Wenzhou University. (In Chinese)
- Yawichian, W. (2018). Looking at the Overseas Chinese way of life in Thailand through Yao Zhongwei's Chinese literature. *Proceedings of the 1st National Academic Conference on Humanities and Social Sciences 2018*. (pp. 389-395). (In Chinese)